

קובץ

ובְּעֶשְׂוֹר לַחֹדֶשׁ

על

יום הכפורים

בו יבואו ביאורים יקרים, ליקוטים מזהירים, ורעיונות מאירים,
שאובים מבאר מים חיים של ספרי ותורת

כ"ק מרנן רבותינו הגאונים הקדושים זי"ע

מאיזביצא-ראדזין

בנושאי ערב יום הכפורים, יום הכפורים, עיצומו של יום,

חמשת העינויים, עבודת כהן הגדול, ועוד

ונלוו אליהם מנהגי מרנן רבותינו זללה"ה ליום הכפורים,

זיכרונות מחצרות רבותינו זי"ע, ומעשה רב

נערך ויוצא לאור בס"ד

על ידי מכון "תפארת ראדזין"

להפצת ספרי ותורת רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא ראדזין

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

עיר התורה והחסידות בני ברק

ערב יום הכפורים תשפ"ה

תוכן הענינים

פניני תורה מפי כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זללה"ה (3)

לקט אמרים מתורת רבותינו הקדושים זי"ע

מצוות אכילה ושתייה בערב יום הכפורים (6)

צום יום הכפורים (8)

חמשת העינויים ביום הכפורים (9)

כל נדרי (10)

ליל יום הכפורים (11)

סגולות היום (12)

טהרת היום (15)

נס עומדים צפופים ומשתחווים רוחים (16)

סדר העבודה (18)

מדור זיכרונות: יום הכפורים תרצ"ד באוטבוצק (22)

פנינים והנהגות קודש (27)

מעשה רב (32)

יוצא לאור על ידי

מכון "תפארת ראדזין"

להוצאת ספרי ותורת רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא ראדזין

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

©

כל הזכויות שמורות

פניני תורה

מפי כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצללה"ה

"עבירות שבין אדם לחברו, אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חברו"

(משנה יומא, פרק שמיני משנה ט)

פעם התבטא כ"ק מרן מוהרא"י זצ"ל בקשר לתקיעות כפיים של איש לרעהו בערב יום הכפורים, וכה אמר (כמדומה בשם הרה"ק הרבי ר' בונם מפשיסחא זצ"ל):

"הנה מדרך העולם, שהם מבקשים מחילה וסליחה איש מרעהו בערב יום הכפורים, כפי ההלכה ב"שלחן ערוך" (אורח חיים סימן תר"ו: "שיפיים אדם חברו בערב יום הכפורים"). אולם קורה אצל אנשים לא אחת, שהשפתיים מבקשות "סליחה" והידיים מושטות איש לרעהו, ואילו הלב נשאר אדיש וצונן, ואינו שותף כלל בבקשת המחילה.

על נוהג זה של בני אדם, ניתן להמליץ הכתוב¹ "נִשְׂא לְבַבְנוּ אֶל־כַּפָּיִם, אֶל־אֵל־בְּשָׁמַיִם". מה הפירוש "נִשְׂא לְבַבְנוּ אֶל־כַּפָּיִם"?

אלא שהנביא מוכיח כאן אותם אנשים, התוקעים כפיים איש לרעהו וליבם בל עימם, באומר: "נִשְׂא לְבַבְנוּ אֶל־כַּפָּיִם", הבה נישא איש ואיש את הלב לעבר אותן כפיים המושטות איש לחברו, על מנת שיהיה אף הוא שותף ללחיצות הידיים... ואז תהיה "תקיעת כפיים" זו ממשית ואמיתית!

*

"וְעֲנִיתֶם אֶת־נַפְשׁוֹתֵיכֶם בְּתַשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בְּעָרְב" (ויקרא כ"ג – ל"ב)

"וכי בתשעה מתענין, והלוא בעשרה מתענין? אלא לומר לך, כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי!"

[ברכות דף ח:]

ויש להבין:

מדוע נאמר בגמרא "כאלו התענה תשיעי ו ע ש י ר י", והלוא בעשירי ממילא צמים שהרי יום הכפורים הוא, וצריך היה לומר רק: "כאלו התענה תשיעי"??

¹ איכה ג, מא.

ורגיל בפי כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל ליישב בשם הגאון הקדוש בעל "שפת אמת" ² מגור זצללה"ה, שהחידוש בדברי הגמרא הוא, שכל האוכל ושותה בתשיעי, לא זו בלבד שנחשב לו הדבר כאלו התענה בו ביום [דהיינו 'תשיעי'], אלא שהכתוב מעלה עליו כאלו התענה **שני ימים**, דהיינו: **"תשיעי ועשירי"**!

עד כאן - מדברי קדשו של בעל "שפת אמת".

מוסיף כ"ק מרן זצ"ל:

מדוע אכן נחשבת אכילה ושתייה בתשיעי כצום של **יומיים**, יותר מצום הכפורים עצמו [הנחשב כתענית של יום אחד]??

אלא שהדבר יובן על פי יסוד שהשרישו בנו רבותינו מאורי החסידות זי"ע בדבר שגב עניין "הכנה למצווה", שכה נשגבה מעלתה עד כי "ההכנה למצווה" גדולה מן המצווה עצמה! [=מכוח ההשתוקקות למצווה הכרוכה בעבודת ההכנה]. אי לכן גדולה חשיבות אכילה ושתייה של "יום תשיעי" אף יותר מן צום העשירי, מכיוון שהיא מהווה 'הכנה' לצום הכפורים ובתור שכזה נחשבת כצום תשיעי ועשירי.

ולסיבה זאת קבעו חז"ל: **"כל האוכל ושותה בתשיעי – כאלו מתענה תשיעי ועשירי** - ונחשב לו זאת כמו שני ימי תענית!

(מפי כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצללה"ה)

*

"וְהַפְּהָנִים וְהָעַם הָעוֹמְדִים בְּעֶזְרָה, כְּשֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִים אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא, מְפָרֵשׁ יוֹצֵא מִפִּי כֶהֱן גְּדוֹל בְּקִדְשָׁה וּבְטָהָרָה, הָיוּ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וְנוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם..."

(מתוך "סדר העבודה" במוסף של ים הכפורים)

מה הפירוש "מְפָרֵשׁ יוֹצֵא" מפי כהן גדול?"

הגיד כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל בשם זקנו הקדוש אדמו"ר בעל "תפארת שלמה" זצ"ל מראדומסק, שמבאר הדברים בהקדם שאלת הגאון בעל "תוספות יום טוב" על המשנה³ שלכאורה מה רבותא הייתה בעצם "אזכרת השם" מפי כהן הגדול ביום

² בחידושו למסכת יומא, דף פא ע"ב.

³ פרק שישי דיומא, משנה ב.

הכפורים, והרי בכל יום ויום היו הכוהנים בבית המקדש מזכירים את השם אגב ברכתם את ישראל כמבואר במשנה⁴ "במקדש אומר [הכהן] את השם ככתבו"??

ומביא על כך בעל "תפארת שלמה" משם רבנו האר"י ז"ל אשר גילה בקדשו, כי אזכרת השם ביום הכפורים שגבה יותר מן האזכרה שבכל ימות השנה, לפי שביום הכפורים היה שם המפורש יוצא מעצמו מפיו של כהן גדול, לגודל רוממות כהן הגדול ושגב יום הקדוש. דבר כזה אירע אצל כהן גדול רק פעם אחת בשנה, במהלך יום הקדוש והנשגב יום הכפורים, ולא בשאר ימות השנה, שבהם היו הכוהנים הוגים את השם כדרכם במו שפתותיהם.

זה אפוא הרמז בדברי המשנה:

"וְהַכֹּהֲנִים וְהַעֲמִים... קָשְׁתָּהּ שׁוֹמְעִים אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא "מְפָרֵשׁ יוֹצֵא מִפִּי כַהֵן גָּדוֹל", כלומר: כשהיה העם נוכח בפלא העצום כי השם הנכבד והנורא "מְפָרֵשׁ יוֹצֵא" מעצמו מפי כהן גדול – הייתה התרגשות הקדושה גואה אצלם ומגיעה לשיאים, עקב שגב קדושת הכהן גדול שנחשפו לו במראה עיניהם ובמשמע אוזניהם. עד שלרוב התפעלותם "הָיוּ פוֹרְעִים וּמְשַׁתְּחִוִּים וְנוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם" ואומרים "פְּרוּץ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד!" - מתוך שבח והודיה להשם יתברך על שככה לו צדיק נשגב בעולמו, המשרה קדושה וטהרה כה עצומה בעולם.

(כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל בשם זקנו הגה"ק בעל 'תפארת שלמה' זי"ע)

והכהנים והעם העומדים בעזרה, כשהיו שומעים את השם הנכבד והנורא מפורש יוצא מפי כהן גדול... (מתוך "סדר העבודה")

מהו לשון "העומדים בעזרה", והלוא דבר זה גלוי לכל, כי מקומו של העם היה "בעזרה"?

ורגיל היה כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל להזכיר בעניין זה את מאמר קדשו של זקנו הכהן הגדול מאחיו הגאון הקדוש בעל "תפארת שלמה" מראדומסק זי"ע, שאמר לפרש בשם רבו הגאון הקדוש רבי ישעיה מפשעדיבורז' זצ"ל:

כי באמת יש להבין, מניין שאב הכהן הגדול ביום הכפורים עוז ותעצומות נפש שכאלה, עד שמסוגל היה להגות את השם המפורש באותיותיו?? והלוא לבטח דרושים לשם כך כוחות קדושה עילאיים ונשגבים במיוחד??

⁴ פרק שביעי דסוטה, משנה ו.

התשובה היא – כי כוחות הללו הושפעו עליו משמים, מכוחם הגדול של עם ישראל, אשר זקוקים היו לעבודתו זו של כהן גדול. בהתאם לכך, קיבל הכהן הגדול כוחות עילאיים ושמימיים, אשר מכוחם היה מתרומם למעלתו הנשגבה לצורך אזכרת השם הנכבד והנורא, במהלך עבודת יום הכפורים.

וזהו שאנו אומרים כאן:

"והכהנים והעם העומדים בעזרה... כשהיו שומעים את השם הנכבד והנורא, מפורש יוצא מפי כהן גדול" – ומניין שואב היה הכהן גדול עצמו כוחות שמימיים נשגבים שכאלה לבטא השם הנכבד בשפתיו?? התשובה לכך היא: "והעם העומדים בעזרה!" כלומר: העם העומד בעזרה הוא שעמד "לעזרת" הכהן גדול, וכוחו מלווה היה את העבודה הנשגבה ביום הכפורים. ומכוחם של ישראל קדושים, יכול היה הכהן הגדול להעפיל ולהתרומם לדרגותיו השמימיות, בעבודת הקודש שלו.

לקט אמרים מספרי רבותינו הקדושים זי"ע ועכ"י

מאיזביצא ראדזין – ליום הכפורים

מצוות אכילה ושתייה בערב יום הכיפורים

"וְעֲנִיתֶם אֶת-נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתַשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב"

"וכי בתשעה מתענין, והלא אין מתענין אלא בעשרה? אלא כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי".

[יומא פא:]

מדוע אכן נחשבת אכילה ושתייה של תשיעי - כתענית?

אומר מרן הקדוש בעל "אורחות חיים":

מקרא קודש אומר⁵ "פִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם, פִּי עַל-כָּל-מוֹצֵא פִּי-ה' יִחְיֶה הָאָדָם". ופירשו בספרים הקדושים, כי למרות שלעין האדם נדמה 'לחם' למאכל שכולו חומריות, הרי לאמתו של דבר בכל מאכל שבעולם מצוי בתוכו חלק אלוקי נסתר, הנובע ממאמר פי ה' שציווה על בריאת המאכל. חלק רוחני זה שטמון ומלוּבש במאכל, נותן חיות לקיומו, ומעניק כוח החיים לאדם שאוכל את המאכל.

⁵ דברים ח, ג.

וכך שיעור דברי הכתוב: **"פִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם"**, היינו: חיותו של האדם אינה נמשכת מן לחם הגשמי שנראה לעיניים, כי אם **"עַל-כָּל-מוֹצָא-פִּי-ה'** **יִחְיֶה הָאָדָם"** החיות במאכל נובעת מן החלק הפנימי שמצוי בלחם ובכל מין מאכל, שהוא מהווה **"מוצא פי ה'"** שבקרבו.

במשך כל ימות השנה, אין האדם זוכה להבחין בחלק הפנימי שבלחם, שהינו מוסתר בחיצוניות המאכל. רק לקראת **יום הכיפורים**, בעת שהיהודי משיל מעצמו את מלבושיו החיצוניים והגשמיים, באמצעות חמשת עינויי הגוף; ביום זה שבו ישראל נדמים כמלאכי השרת הניזונים ממוצא פי ה' באופן גלוי מבלי הסתר – או אז מתגלה לעיניהם העובדה, כי אף במשך כל ימות השנה לא מן גשמיות המאכל הם ניזונים, כי אם מאותו **"מוצא פי ה'"** המצוי בכל מאכל, שכולו רוחני והוא מהווה גרעין הקיום שבמאכל – משם יונקים הם את מזונם האמתי.

מעתה יובן לנו מדוע **"כל האוכל ושותה בתשיעי – מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי"**. שכן הודות לצום יום הכיפורים נמצאנו למדים כי אף 'אכילה בתשיעי' הינה אכילה רוחנית בהתאם לרצונו יתברך, וכי חיות הפנימית שבנו יונקת מן אותו **"מוצא פי ה'"** הגנוז בקרב המאכל.

[סוד ישרים, לרבנו הקדוש "אורחות חיים" זללה"ה]

"וְעֵנִיתֶם אֶת-נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתַשְׁעָה לְחֹדֶשׁ בְּעָרְב" (ויקרא כג-לב)

"וכי בתשעה מתענין, והלוא בעשרה מתענין?
אלא לומר לך, כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה
עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי!"

[גמרא]

סח הרה"ח ר' ישראל הכהן אידלמן ז"ל, מוותיקי וזקני חסידי ראדזין:

"בדברי החסידות שהיה רבנו הקדוש בעל "תפארת יוסף" מראדזין זצוק"ל משמיע על שולחנו הטהור בסעודת ערב יום הכפורים, היה מרן רגיל להסביר את מאמרם ז"ל **"כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאלו התענה בתשיעי ועשירי"** - בזה האופן:

"איש ישראל, הינו מוכן מעצם טבעו להקריב את נפשו למען כבוד שמו יתברך, לשבת כל יום בתענית ולצום 'תשיעי ועשירי'. ומדוע אינו עושה כך, אלא אוכל בתשיעי?? אין זאת אלא מפני שהבורא ב"ה ברא את

האדם מגוף ונפש גם יחד, ועבודת השם אינה אפשרית כי אם בגוף המהווה לבוש לנשמה. לפיכך הנני אוכל ושותה, בכדי לקיים את הנשמה בגוף ולעבוד את בוראי בגוף ובנשמה - כפי שנבראתי ביזו יתברך".

"השם ב"ה ציווה אותנו בתורה, שנעבוד אותו בעשירי בצום ובעינוי הגוף. הלכך אוכל אני היום בתשיעי, כי אחרת לא אוכל לקיים מחר ביום עשירי את רצון הבורא, שציוונו לצום ביום זה! וזה הפירוש של "כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי"! שיום זה הינו נחשב רצון הבורא במאכל, כמו עשירי בתענית.

"וזהו גם שאמר דוד המלך ע"ה נעים זמירות ישראל בספר תהלים: "נְפְשִׁי בְּכַפֵּי תְּמִיד, וְתוֹרְתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי"⁶! בכף היד הלוא מחזיקים דבר, שמוכן בידינו למסרו לאחר. אומר דוד המלך אל השי"ת: מחזיק אנוכי "נְפְשִׁי בְּכַפֵּי" מוכן תמיד למסרה למענך אלוקים, ומדוע אינני מוסרה?? מפני כי "תוֹרְתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי" והרי אי אפשר לי להגות בתורתך ולקיים מצוותיה, מבלי שתהיה הנפש נתונה בתוך גרתיק הגוף!..."

[=מתוך מאמר שנכתב לזכר כ"ק מרן אדמו"ר רבי שמואל שלמה זצוק"ל הי"ד, בשנת תשי"ב - במלאות עשר שנים לעלותו בסערה השמימה על קידוש השם]

*

צום יום הכפורים

דברים גבוהים ורמים מוסר לנו מרן הקדוש אדמו"ר בעל "מי השלוח" זי"ע מאיזביצא - אודות צום יום הכפורים.

ביום צום הכפורים - אומר רבנו "מי השלוח" - אין היהודי ניזון כלל מן המזון הגשמי של כל ימות השנה, שכן התורה הקדושה שהורתה לאדם דרך של "וְיָחִי בְּקֶהֱם"⁷ באכילה ושתייה, הפקיעה ביום זה מן האדם את האכילה והשתייה 'הרגילה'.

תחת זאת, אדם המענה עצמו ביום קדוש זה לכבוד שמים, נוטל חיותו מ"שפע קודש" שמחייה אותו, היינו מן "מזון העליון" שהינו בבחינת "לֶחֶם אֲבִירִים"⁸! זהו אותו 'לחם שמימי' אשר הימנו ניזונו ישראל במשך ארבעים שנותיהם במדבר, אלא ששם

⁶ תהלים קיט, קט.

⁷ ויקרא יח, ה.

⁸ "לֶחֶם אֲבִירִים אֵכֵל אִישׁ", תהלים עח, כה. רש"י: לחם שהוא מובלע באיברים [=אבירים' אותיות 'איברים'].

נזקקו על כל פנים לממשות קלושה במזון בדמות "מן" שירד להם, ואלו כאן ביום קדוש ונשגב זה יורד שפע הקודש מן השמים מבלי אחיזה גשמית כלל.

בזאת מסביר רבנו הקדוש "מי השילוח" את העובדה כי "סוגייה" העוסקת ב"מן" שאכלו ישראל במדבר מרוכזת בגמרא בפרק "יום הכפורים", העוסקת כולה בהלכות צום הכפורים. זאת, לפי ששם אכן מקומה של סוגיית אכילת המן העוסקת ב**להם שמים** - אי לכך מצאו לנכון חכמינו ז"ל, שידעו שורש כל דבר ברוח קודשם, לקבוע את ענייני המן בפרק זה שעניינו כאמור "מוצא פי ה'" המחייה את האדם במהלך **יום הכפורים**.

לאור זאת, מגלה מרן הקדוש "מי השלוח", סגולה לפני האדם להינצל מ'בולמוס' של אכילה ביום הכפורים [=באופן המותר בצום!] בכך שיזכיר בפיו הפסוק שבפרשת המן⁹ "וַיִּקְרָאוּ בֵּית־יִשְׂרָאֵל אֶת־שְׁמוֹ מֶן. וְהוּא פָּזַר עַד לְבֹן, וְשָׁעַמוּ פְּצִיחַת בְּדָבָר" - ויינצל על ידי כך בס"ד.

["מי השלוח" חלק שני, למסכת יומא. וראו בספר הקדוש "פרי צדיק" להגה"ק רבנו צדוק "הכהן" זי"ע תלמיד רבנו הקדוש, במאמרו לערב יום הכפורים, שהרחיב בעניין]

עינויים של יום הכיפורים

עניין עינויי יום הכפורים, מבארו מרן בעל "אורחות חיים" זי"ע כפי דרכו בקודש:

בכל יהודי חבויה נקודה פנימית טהורה, שלעולם אינה נפגמת. אף כאשר יהודי סר מדרך הישר חלילה, מכל מקום נקודה פנימית זו ממשיכה לרחוש בעמקי לבו, ומכוחה יכול הוא תמיד לחזור בתשובה. שאין הוא צריך אלא להסיר מעל עצמו אותם "פגדים צואים"¹⁰ היינו לבושים החיצוניים שנפגמו בעקבות החטא, ובכך יוצא הינו טהור ונקי.

ביום הכיפורים, דן הקב"ה את פנימיות ליבם של ישראל. נמצא שכל יהודי באשר הוא הינו עשוי לזכות בדין, באם רק ישיל מעצמו את חיצוניותו החומרית המכסה על פנימיותו, שאז יתברר ויתגלה כי בתוך תוכו הינו 'קדוש וטהור'.

הלכך ביום קדוש זה הננו מענים גופינו בחמשה עינויים ומונעים הימנו את צרכי החומרניים. בכך הננו מתכוונים להשיל מעל עצמינו את החיצוניות שלנו שנפגמה על

⁹ שמות ז, לא.

¹⁰ על פי: זכריה ג, ג-ד.

ידי החטא, ולטהר את חושינו הגופניים לגמרי - עד כי נעמוד לפניו יתברך בנקודה הפנימית שבליבנו, שהינה כאמור טהורה בעליל.

[**"סוד ישרים" לערב יום הכפורים, אות ג'**]

" כל נדרי "

פֶּלְ נְדָרֵי וְאֶסְרֵי.. דְאֶסְרָנָא עַל נְפִשְׁתָּנָא...

מה טעם נהגו ישראל קדושים באמירת **"פֶּלְ נְדָרֵי"**, שביסודו הינו **"התרת נדרים"** - בליל יום הקדוש??

מאיר על כך רבנו הקדוש בעל "בית יעקב" זי"ע:

דינם של ישראל בימים הללו, הינו על עצם זכאותם לשמש בתור **"עם השם"**, מול יתר אומות העולם. שכן השטן מדי שנה בשנה מעורר קטרוג כנגד עצם בחירתם של ישראל על פני יתר העמים ולשונות, שמתיימרים אף הם להשתייך אל השי"ת כביכול. אי לכך, מתעורר בימים הללו הצורך מצד ישראל להוכיח **"פִּי חֶלֶק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבְלֵי נַחֲלָתוֹ"**¹¹ - שאכן, רק ישראל ראויים הינם להיות עמו ונחלתו של הקב"ה, ואין בלעדיה אומה הנכונה להיקרא **"עם השם"**.

השתייכות בלעדית זו של ישראל לחלקו של הקב"ה - באה לידי ביטוי בכך, שישראל אינם נאחזים בשום עוז וביטחון כלשהו, מלבד מבטחם בהשם יתברך. אין הם סומכים על כוח עצמם בשום עניין - לא זו בלבד בתחומי ענייני **"עולם הזה"** הנתונים כמובן בתחום השגחתו הפרטית יתברך, אלא אף בתחום הנהגתם האישית הרוחנית - אין ישראל משימים את עיקר מבטחם בכוחות עצמם וביכולות ההתגברות שלהם, כי אם סומכים אף בזאת על כוח השם יתברך בלבד אשר **"אלמלא עוזרו אינו יכול לו"**! ללמדך כי ישראל נסמכים רק על הקב"ה, שכן **"אין עוד מלבדו"**.

אומר רבנו ה"בית יעקב":

זוהי הסיבה לכך וזהו הטעם לכך, שתיכף עם כניסת היום הקדוש, נהגו ישראל קדושים באמירת **"כל נדרי"**.

שכן מהו תוכן **"פֶּלְ נְדָרֵי"**?

עיקרו של **"כל נדרי"** הינו **"התרת נדרים"** וקונמות ושבועות **"דְאֶסְרָנָא עַל נְפִשְׁתָּנָא"**. המדובר בדרך כלל במיני נדרים ושבועות וקונמות וקבלות בלב שנועדו

¹¹ דברים לב, ט.

על מנת לבצר ולחלט את עמידתנו במשימות רוחניות ונפשיות שונות שהננו נוטלים על עצמנו במשך השנה. "נדרים" הללו, אמורים לשמש לנו כתריס בפני כישלונות ומעידות וכיוצא בהן, והם מעניקים לאדם איתנות וכוח עמידה בדרכו בחיים.

באה "התרת נדרים" זו מצד האדם בליל יום כיפור, בשביל להדגיש ולהמחיש כי עמידתנו אינה תלויה בעצם ב'גדר' או בנדר או בקונם פלוני שהננו מקבלים על עצמנו – פעולות הראויות מצד עצמן. כל הללו בעצמותם אין בכוחם להעניק לנו 'רשת ביטחון' להצילנו בכל עת ובכל מצב, שכן בסופו של דבר הננו תלויים ועומדים בעזרתו יתברך שהינו "אָדוֹן הַמוֹשִׁיעַ, בְּלִתְּךָ אֵין לְהוֹשִׁיעַ"! סמוכים הננו אי לכן על חסדי שמים בלבד, כאשר אלמלא רצון השם יתברך ועזרתו איננו מסוגלים לעשות אפילו פסיעה אחת קטנה בחיים!

מכוח התרת נדרים זאת, המתמצה כאמור באמירת נוסח "כָּל נְדָרַי" – עולה ביתר שאת ההוכחה לכך, כי ישראל בלבד הינם עמו ונחלתו יתברך, ואין זולתם. שכן מי מבין אומות העולם הינו מסוגל לפתח הישענות מוחלטת כזו על חסדי שמים בלבד? רק ישראל קדושים לבדם שהם דבוקים בבורא עולם בבחינת "אין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים" – מסוגלים המה לכך, במהותם הקדושה והמרוממת!

לאחר הכרזה כזו המגולמת ב"כל נדרי" – אין בידינו ספק כי "אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל, לְפָנַי מִי אַתֶּם מְטִיחִים וּמִי מְטִיחַ אֶתְכֶם, אֲבִיכֶם שֶׁבְּשָׁמַיִם"! והוא יתברך לבטח מקיים בנו בכל שנה ושנה כמאמר "כִּי־בִיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם"!

('סוד ישרים' לערב יום הכיפורים, עניין ל, בשם רבנו הקדוש "בית יעקב" זי"ע)

ליל יום הכפורים

מיקירי ירושלים לא היו ישנים כל הלילה, כדי שישמע כהן

גדול קול הברה, ולא תהא שינה חוטפתו (יומא יט:)

העיר על כך רבנו הקדוש בעל "אורחות חיים":

צאו וראו, לאיזו דרגה מופלגת באהבת ישראל התרוממו "מיקירי ירושלים" – ברצונם לסייע בידי הכהן הגדול בליל יום הכיפורים, כדי שלא תחטפנו שינה.

שהרי על מנת להקל על כהן הגדול בערנותו במשך ליל יום הקדוש, היו "מיקירי ירושלים" עומדים וניעורים בתביון בתיהם, איש לא ראם ולא ידעם, ולא נתנו תנומה לעפעפיהם במשך כל הלילה ההוא – כל זאת, בכדי שיתהווה 'קול הברה'!

מפעולותיהם ותנועותיהם של אנשים רבים הניעורים בלילה, קול המתפשט למרחוק. וזהו אשר סייע ביד הכהן הגדול בערנותו, שלא תהא שינה חוטפו!

הביטו וראו, עד היכן עמקו מחשבותיהם ומעשיהם של יקירי ירושלים הללו לתועלת הכהן הגדול ועבודתו בקודש, בבואו לכפר על עם ישראל "אחת בשנה"!

(מפי השמועה - בשם רבנו הקדוש זללה"ה)

'יום הכפורים' עומד מחוץ למערכת הנהגת הבריאה

וְיָהִי-עָרֵב וְיָהִי-בֶקָר, יוֹם אֶחָד (בראשית א, ה)

"יום אֶחָד" – זה יום הכיפורים, שנתן להם הקדוש ברוך הוא לישראל יום אחד להתכפר בו.

(מדרש רבה, בראשית ג)

היכן נרמז 'יום הכפורים' ב'יום אֶחָד' שבכתוב?

מבאר רבנו הקדוש "מי השלוח":

הכתוב מכנה את יום הראשון שבבריאה בתואר "יום אֶחָד". ולכאורה, לפי סדר ימי הבריאה היה עליו להתכנות "יום ראשון" כדרך שמכונים שאר הימים: "יום שני, יום שלישי" וכן הלאה על זה הסדר?¹²

אלא שלאמיתו של דבר יש הבדל מהותי בין מושג "יום אחד" לבין מושג "יום ראשון": "יום ראשון" הינו ערך בעל יחס שווה עם שאר הימים, ועם זאת הינו עומד בפני עצמו כ"ראשון בין שווים". ואלו "יום אֶחָד" לעומתו, מהווה כמין יחידה בפני עצמה שמצויה לגמרי מחוץ למערכת הימים.

"יום אחד" בשנה ישנו, העונה על הגדרה מיוחדת זו – והוא "יום הכפורים"!

"יום הכפורים" לפי הגדרת חז"ל, הינו יום "יוצא דופן" מבין שאר ימות השנה בכך, שבעוד במשך כל ימות השנה יש כוח ורשות לשטן לקטרג, הרי ב"יום הכפורים" ניטלת הימנו יכולת זו והינו מנוע מללמד חובה על עם ישראל. אף גימטרייה של שמו מלמדת זאת כמאמר הגמרא¹³ "השטן" בגימטרייה שס"ד, שהינם שס"ה ימים חסר 'אחד', כנגד 'יום הכפורים' שבו הריהו נטול כוח לחלוטין. דבר זה כשלעצמו מעיד על

¹² וכן הקשה במדרש במדבר רבה (נשא, פרשה יג, אות ח).

¹³ יומא כ, א.

כך, כי 'יום הכיפורים' שוררים בו חוקים שונים מבשאר הימים, ואין יום זה כלול כלל ועיקר במערכת המוכרת של ימות השנה, הלכך נסתר הינו מעין מערכת ההנהגה הרגילה שאינה 'מבחינה' בו כל עיקר. ביום זה, מתאחדים ישראל שהם 'אחד' עם הקב"ה כביכול, שהינו מוגדר כידוע כ'אחד ואינו בחשבון' (= 'פתח אליהו' בזה"ק)

לפיכך נדרשת תיבת "יום אחד" שבסדר הבריאה על 'יום הכפורים'. שכן יום קדוש ונשגב זה, אכן "אחד" ומיוחד הוא, ואין שני לו! יום שהינו מצוי לגמרי מחוץ למערכת סדרי הבריאה, מכל האופנים והבחינות.

(מי השלוח חלק ב', פרשת תצווה)

בגמרא מבואר, כי השטן אין בכוחו לקטרג ביום הכפורים, ואף הגימטרייה של שמו (364) מעיד על כך, שרק שס"ד יום בשנה בכוחו לקטרג, ולא ביום הכפורים.

על שום מה אכן, אין בכוח השטן לקטרג ביום זה?

מאיר רבנו בעל "אורחות חיים" זי"ע, בספרו הקדוש "סוד ישרים":

כוחו של השטן לקטרג מתרכז מטבע הדברים בתחומים הגבוליים של "עולם הזה", המתמצים בהגדרה המשולשת של "עולם, שנה, נפש"¹⁴. היינו: "עולם" (=מקום), "שנה" (=זמן), "נפש" (=אדם שבבריאה). הקטרוג המצוי הינו: "פלוגי (=נפש) חטא בחטא פלוגי, בשעה פלוגית (=שנה) ובמקום פלוגי" (=עולם). כוחו של קטרוג מעין זה, תחום בהכרח במרחביו החומריים של עולם הזה, הכלולים במשולש האמור.

והנה במהלך "יום הכפורים", שהינו יום הקדוש והנשגב שבשנה – מאיר ומזריח השם יתברך לתוך ממדי העולם מאורו העליון האינסופי, עד כי ממדי עולם הגבוליים מקבלים ממדים של "אינסוף" שהינם מעבר לגבולות החומריים המוכרים, כדלקמן:

בקרב ממד "הנפש" שבבריאה – נצפה ביום זה שינוי עצום בתחום 'נפש' האדם, כאשר הכהן הגדול בעת שנכנס לבית קדשי הקדשים מגיע לכלל "התפשטות הגשמיות" כפשוטו. שכך מפורש הדבר במאמר חז"ל על הפסוק¹⁵ "וְכָל-אָדָם לֹא-יְהִיָּה בְּאֵקָל מוֹעֵד בְּבָאוּ לְכַפֵּר בְּקִדְשׁ", ושואלים חז"ל, וכי כהן גדול לאו אדם הוא!? אלא, עונה המדרש "אמר רבי פנחס: כהן גדול בשעה שנכנס לבית קודש הקדשים, היו פניו בוערות כלפידיים, ודומה למלאך ה' צב-אות"¹⁶!

¹⁴ על פי: ספר יצירה.

¹⁵ ויקרא טז, יז.

¹⁶ ויקרא רבה, פרשה כא, יב.

ביום קדוש זה – מתחוללת אפוא התרוממות בקרב 'נפש' האדם מעבר לגבולות הבריאה, והיא מגיעה לשיא עם כניסת כהן גדול לקודש הקדשים, שהוא מתעלה אז למדרגה של מלאכי השרת.

אף בקרב תחום "המקום" בבריאה, נוכחים הננו בשינוי כביר ביום זה, שכן במהלך עבודתו בקודש הקדשים, נכנס היה כהן גדול לאתר שבו גבולות "מקום" בבריאה אינם תופסים כלל, עד שכבר העידו לנו חז"ל "מקום ארון – אינו מן המידה"¹⁷!

כמו כן בבחינת ממד "זמן" שבבריאה, עומד כאמור יום קדוש זה מחוץ למערכת העיתים, והינו כלול מתמצית שבכל ימות השנה, בהיותו מובחר שבהם.

מסיק רבנו הקדוש בעל "אורחות חיים":

ממדים יוצאי דופן הללו המאפיינים את יום הכיפורים, גורמים לכך כי "השטן" אינו מסוגל לשלוט כלל ביום זה. שכן שליטת כוחו מוגבלת כאמור למרחבי 'זמן' ו'מקום' שביקום ולגבולי 'נפשות' אדם שבתחומי 'עולם הזה', ואלו יום הקדוש ונשגב "יום הכפורים" אינו כלול כל עיקר במסגרות אלה, בשום היבט ותחום. יום הכיפורים מצוי מחוץ למסגרת "זמן", ממד "מקום" אינו תופס בו מקום, ו'נפשות' ישראל מתעלות בו ביום אל מעבר לגבולי "עולם הזה" ונדמים כמלאכים – הלכך בתנאים שכאלו המופקעים מכל מסגרת חומרית, אין למקטרג שום יכולת כניסה!

(**"סוד ישרים" על יום הכפורים, אות יא**)

יום הכיפורים - כולל כל העיתים שבבריאה

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה, דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן אָחִיךָ, וְאֵל יְבֵא בְּכָל-עַת אֶל-הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֹכֶת, אֶל-פְּנֵי הַכַּפָּרֶת אֲשֶׁר עַל-הָאֲרוֹן (ויקרא טז, ב)

"וְאֵל יְבֵא בְּכָל-עַת" – זה יום הכפורים, "אֶל-הַקֹּדֶשׁ" – לרבות שאר ימות השנה. (תורת כוהנים, ספרי)

מדוע מכונה הינו יום הכיפורים 'בְּכָל-עַת'?

מאיר מרן בעל "מי השלוח":

על שום שביום הגדול והקדוש יום הכפורים מגלה הקב"ה עומק אהבתו כלפי עם ישראל, בפרט בעיצומה של עבודת הכהן גדול, בשעה שהוא נכנס 'לפני ולפנים'

¹⁷ מגילה י, ב.

לתוך קודש הקדשים, אתר שהינו בבחינת 'מקום כללי' הכולל כל שבועולם, לצורך הכנסת והוצאת הכף והמחתה של קטורת כמאמר "כי בעֶנְן אַרְאָה עַל-הַכַּפֹּרֶת"¹⁸.

יום זה בשנה, מהווה אפוא "תמצית שבתמצית" מכל העיתים והזמנים המצויים בכללות ימות השנה והבריאה, היות שהינו מהווה בחינת 'ייחוד' שבין קודשא בריך הוא ובין כנסת ישראל.

הלכך הולם היטב הכינוי המיוחד "בְּכָל-עֵת" את 'יום הכיפורים'.

("מי השלוח" חלק שני, פרשת אחרי)

ט ה ר ת י ו ם ה כ פ ו ר י ם

כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם... (ויקרא טז, ל)

אמר רבי עקיבא: 'אשריכם ישראל! לפני מי אתם מטהרין, ומי מטהר אתכם - אביכם שבשמים, שנאמר 'וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם' (יחזקאל לו), וְאָמַר 'מִקְנֵה יִשְׂרָאֵל' (ירמיה יד) מה מקנה מטהר את הטמאים, אף הקב"ה מטהר את ישראל!

[משנה מסכת יומא, פ"ח]

אומר מרן בעל "תפארת יוסף", כי שני סוגי טהרה קיימים בעם ישראל: סוג טהרה אחד ישנו, המגיע מצדם של בני ישראל עצמם, שמתעוררים להתקדש ולהיטהר לפני אביהם שבשמים בבחינת "אתערותא דלתתא" (התעוררות מלמטה) - כדי לדבוק בקדוש ברוך הוא, על ידי זיכוך ליבם לשמים.

אכן ישנו סוג טהרה נוסף המגיע מכיוון השם יתברך בעצמו, ששולח לליבו של יהודי התעוררות לתשובה ומעשים טובים, המקדשת את הנשמה ומטהרת הלב בבחינת "וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים, וְטָהַרְתֶּם". התעוררות זו הינה מכונה "אתערותא דלעילא" (התעוררות מלמעלה) - והיא מזריחה בנפש ישראל אור רוחני חדש ונעלה, שעל ידו מגיע יהודי לידי הכרה מרוממת כי "ד' הוא האלהים"¹⁹!

החילוק שבין שני סוגי טהרות אלה הינו - שבעוד בטהרה שמגיעה מצד האדם, עשויה הטהרה לחלוף כעבור זמן מה; אור השם יתברך עלול הינו לחזור ולהיסתר מעיני האדם, והתעוררות שבלבו עשויה להתמוסס כליל. הרי לעומת זאת, בעת

¹⁸ ויקרא טז, ב.

¹⁹ מלכים א, יח-לט.

שהקב"ה בעצמו מטהר את לב האדם – נשמרת הטהרה באופן קבוע בליבו כיתד שלא תימוט; שכן, רוח טהרה שמגיעה הישר מידו יתברך, היא כוח נצחי נשאר לעד.

זהו שאומר רבי עקיבא:

"אֲשֶׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל, לִפְנֵי מִי אַתֶּם מְטַהְרִים" עצמכם, כלומר, הוו יודעים לפני מי זוכים הנכם להתקדש ולהיטהר "וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם" – לאחר שקיימתם חלקכם: "אֲבִיכֶם שְׁבַשְׁמִים!" הוא יתברך, הינו זה המוסיף טהרה על טהרת ליבכם. אי לכך ברור מעל כל ספק, כי טהרה זו המגיעה מעמו יתברך תישאר חקוקה בליבכם בקביעות ולתמיד. ו"אֲשֶׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל" שהנכם זוכים לזאת!

[תפארת יוסף]

נס "עומדים צפופים ומשתחוים רוחים"

"וְהַפְּהִיגִים וְהָעַם הָעוֹמְדִים בְּעֶזְרָה, פְּשָׁהּוּ שׁוֹמְעִים אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא מִפְּרִשׁ יוֹצֵא מִפִּי פֶהוּ גָדוֹל בְּקִדְשָׁהּ וּבְטָהֳרָהּ, הָיוּ פוֹרְעִים וּמְשַׁתְּחִוּוּם וְנוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם וְאוֹמְרִים בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעַד."

במשנה במסכת אבות²⁰ מבואר, כי בעת ההשתחויה בבית המקדש, היה קורה נס ופלא עצום לנוכחים הרבים שהיו "עומדים צפופים, ומשתחוים רוחים". נס מיוחד זה, הינו נמנה בין עשרה ניסים הקבועים שהיו מתרחשים לאבותינו בבית המקדש²¹.

מאיר בזאת מרן רבנו גרשון חנוך העניך זללה"ה בעל "אורחות חיים", בפתחה לספר אביו הקדוש מרן "בית יעקב" זי"ע - ואלה דבריו:

הנס שהיה כאן, מטעים רבנו, מן ההכרח שלא פעל על מידות העזרה בבית המקדש, שהייתה מתרחבת כביכול באופן ניסי כדי שתכיל את כל הקהל העצום שהתאסף בבית המקדש. שכן העזרה מוכרחה הינה להישאר על מידותיה המדויקות כפי הנמסר בנבואה לשלמה המלך במהלך בניית בית המקדש, והיה אסור שתחרוג אף במידה קטנה מקבלה זו כמאמר הכתוב "הַפֶּל בְּפֶתַח מִיַּד ה' עָלַי הַשְּׁכִיל"²²! ומכל מקום, למרות שממדיה של העזרה נשארו בדיוק כמקודם, מתרחש היה בה נס כה עצום, עד שגם כאשר היו "עומדים צפופים" היו לאחריו "משתחוים רוחים"!

²⁰ השוו במשנה פרק חמישי דאבות, משנה ה.

²¹ שם.

²² דברי הימים-א, כח.

אי לכן, קובע מרן, היה הנס בהכרח מתבטא מצד 'החומר', כאשר בו זמנית נכח האחד על מקום רעהו ממש, מבלי שיצטרך עקב כך להתבטל מפניו, שכן 'חוקי הטבע' לא פעלו במקום זה כהרגלם בכל המקומות, אלא 'פעלו' באופן מיוחד ו'שונה' מן הרגיל! לא היה אפוא סתירה במציאות זו, כשאחד נכח על מקומו של חברו ממש, ושום דבר במציאות האחד לא היווה הפרעה או 'מניעה' ומכשול על דרך מקום רעהו.

באיזו דרך פעל הנס? מסביר מרן:

מפאת המאמין בהשם יתברך באמת, אין תופעה כזו בגדר הנמנע כל עיקר, שכן אף השגת האדם ולפיה אין גשם וחומר יכול להיכנס לתחום חברו, הינו 'שכל נברא' מן השם יתברך! וכשם שאפשרי מצדו יתברך חוק 'טבע' כזה, כן לא ייבצר הימנו חוק טבע אחר בבחינת אמרם ז"ל "מי שאמר לשמן וידלוק, יאמר לחומץ וידלוק"²³! אלא שבדרך כלל אין בני האדם מצויים בדרגה נעלה ומתאימה שיזכו לקבל מציאות מופלאה ויוצאת דופן שכזו, הלכך פועלים אצלם חוקי טבע 'הרגילים' שאינם מאפשרים הנהגה כזאת. אמנם בהיות ישראל מצויים ב'בית עולמים' במקום שעליו נאמר בכתוב "וְהָיוּ עֵינֵי וְלִבִּי שָׁם פְּלִי־הַיָּמִים"²⁴, אך 'טבעי' הדבר עבור הנכנס שמה שיתרחשו במקום הזה ניסים החורגים מדרך הטבע. ומכוח קדושת השגה זו שהעפילו אליה במקום זה, היו זוכים להנהגה נסית ומיוחדת שכזו!

כל זאת התאפשר כאמור, לאור דרגתם הנשגבה של ישראל בעת הימצאם במקדש, ובפרט מכוח הקדושה שעטה אותם בשעה ש"היו שומעים את השם הנכבד והנורא, מִפְּרֵשׁ יוֹצֵא מִפִּי כֹהֵן גָּדוֹל בְּקִדְשָׁהּ וּבְטְהָרָה"²⁵! השגתם של ישראל אז הרקיעה שחקים והגיעה לכלל רמה כזו, שהיו רואים ותופסים בדעתם עניינים מופלאים למעלה מסדר הבריאה, והודות לכך היו חווים תופעה חריגה מסוג 'עומדים צפופים ומשתחוים רווחים' ואף 'מבינים' זאת בהשגתם, למרות שברגיל תופעה כזו אינה מושגת בשכל.

אלא שכל השגתם זו לא הייתה מחזיקה לזמן רב, והיו חוזרים תיכף 'לחיק הטבע' כביכול. ברגע שההשראה המיוחדת הגיעה לכלל סיומה 'הלכה' השגה זו ונסתמה מהם לבלי שוב, כאשר בד בבד חזרו חוקי הטבע לשרור כבראשונה.

בזאת מסביר מרן דברי 'תלמוד הירושלמי' בעניין הקובע כי 'עשרה פעמים היה כהן הגדול מזכיר את השם ביום הכפורים.. הקרובים היו נופלים על פניהם, והרחוקים היו אומרים 'בְּרוּךְ שֵׁם כְבוֹד מְלֻכוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד', אלו ואלו לא היו

²³ תענית כה, א.

²⁴ דברי הימים-ב, ז-זט.

²⁵ נס של "עומדים צפופים ומשתחוים רווחים" בלט בעיקר ביום הכפורים, כשכל ישראל התכנסו לעזרה, ובפרט כאשר היו 'כורעים ומשתחוים' והיו מתוודים באופן שלא ישמע איש את חברו. והיה נוצר מרחק של ד' אמות.

זזים משם עד שהשם מתעלם מהם שנאמר "זֶה־שְׁמִי לְעֵלָם"²⁶ - לְעֵלָם כתיב
[=מלשון העלם], היינו שנעלמה מהם הארת זה השם"²⁷!

פירוש הדבר, אומר מרן, שבעת שומעם את השם המפורש מפי כהן גדול, אזי לגודל קדושתם השיגו בשכלם הנס ופלא של "עוֹמְדִים צְפוּפִים וּמְשַׁתְּתוּיִם רְנָחִים". ואילו מרגע שנעלמה מעיניהם קדושת השם הנכבד והנורא, חזרו לדרך הטבע' ונעלמה מהם כל השגתם.

['ההקדמה והפתיחה' לספר הקדוש "בית יעקב" על בראשית]

ס ד ר ה ע ב ו ד ה

הוציאו לו את הכף ואת המחתה.. (יומא מ"ז.)

אומר רבנו הקדוש "אורחות חיים" זי"ע:

בעת כניסתו אל בית קודש הקדשים, היה כהן הגדול נוטל עמו "הנקודה הפנימית" הרוחשת בליבות בני ישראל. "נקודה פנימית" זו הינה עדות לישראל "פִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ"²⁸ ושורשם נטוע בקדושה, וזכים וטהורי לב המה. עם קדושה זכה זו היה הכהן הגדול "מליץ יושר" עבור עם ישראל מול פני קודש הקדשים - כשהוא מעורר עליהם רחמים ומבקש שיצאו זכאים בדין.

דבר זה עצמו רמוז ב"קטורת" שהיה הכהן הגדול נוטל עמו ביום הכפורים אל "לפני ולפנים". הקטורת המיוחדת של יום הכיפורים, עשויה כנודע "דקה מן הדקה", הרומז לבני ישראל שבעומק לבם מקננת נקודה פנימית בבחינת "דקה מן הדקה", שבאמצעותה הם קשורים בקשר אמיץ ובל ינתק אל בורא עולם.

זכות זו עומדת לבני ישראל בכל עת, ואותה מזכיר כהן הגדול בפני יושב הכרובים עם הכנסת קטורת "דקה מן הדקה" לקודש הקדשים ביום הכיפורים.

[סוד ישרים]

וְנָתַן אֱהָרֹן עַל-שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גְּרָלוֹת, גּוֹרֵל אֶחָד לַה'... (ויקרא טז, ח)

קשר עליון שבין עם ישראל לקדוש-ברוך-הוא הינו קשר עמוק ונצחי, כמאמר הידוע ב"זוהר הקדוש": "ישראל, קודשא בריך הוא, ואורייתא – חד הם"²⁹!

²⁶ שמות ג, טו.

²⁷ ירושלמי יומא, פרק שלישי הלכה ז.

²⁸ דברים לב, ט.

²⁹ זוהר הקדוש חלק שלישי, דף עג ע"ב.

קשר שמימי זה, הינו נשגב מבינתנו ומעל לתפיסת האדם. הודות לקשר עליון זה, גדול ועצום כוחם של מעשים טובים שנעשים בידי ישראל, לפי ששורש ישראל הריהו נטוע במקור הקדושה, הלכך אף בעת שמצוותם הינה נעשית מבלי כוונה ראויה, נודעת השפעה עצומה למעשיהם בשמי עליונים.

והנה עבודתו של כהן גדול ביום הכפורים מתמצה בפעולת "בירור הרע" מתוך בני ישראל, כאשר באמצעות בירור האמור נשארים ישראל זכים וטהורים. עבודה עילאית זו נעשית באמצעות פעולות המראות כי שורש ישראל הינו למעלה בקדושה, כאשר בצירוף חזרתם בתשובה של בני ישראל מוסר כוח הרע מהם לגמרי – והם נעשים זכים ומטהרים.

פעולת "הטלת גורלות" על שני שעירי יום הכפורים, נועדה למען תכלית האמורה. שכן "גורל" מעצם טיבו ומהותו הינו פעולה שנקבעת "מבלי דעת" כלל, ודעת אדם אינה שותפה בה כל עיקר. הגורל הינו דבר שמוכרע באורח שמימי, באופן שלמעלה מהשגת אנוש. 'גורל' שעל השעירים היה קובע את מקומם של ישראל לצד "השם", בניגוד לאומות העולם שהולכות לצד אחר לחלוטין, זאת לפי שישראל שורשם הינו מעוגן בקדושה, בניגוד לאומות, הלכך מעשיהם של ישראל נובעים ממקור הקדושה, בניגוד לאומות שפועלות את מעשיהם רק בחיצוניות.

וזהו שאמרו חכמינו ז"ל: מכיוון שגורל "לשם" נפל בימינו של הכהן גדול, היה הדבר מהווה סימן טוב עבור ישראל. שכן סימן זה העיד כמאה עדים על כך, ששורשם של ישראל נעוץ בקדושה עליונה ונשגבה, ואיננו תלוי כלל בדעת ובהשגת אדם. נשגב הינו מבינת אנוש, וממקור קדוש יהלך!

[בית יעקב]

*

והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל, יעמד-חי לפני ה' לכפר עליו, לשלח אתו לעזאזל המדברה (ויקרא טז, י)

עד מתי יהא זקוק להיות 'חי'? עד שעת מתן דמים של חברו (=שעיר לה')

[יומא סה.]

למעשה, היה "שעיר לעזאזל" נשאר חי עד לאחר גמר כל עבודות הקורבנות ביום הכפורים. שכן הקרבת "שעיר לה" מסמן את גמר קורבנות היום בבית המקדש

כמבואר בכתוב³⁰ "וְכָל־הַיּוֹם מִפְּקֻדֵי אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֱהֹל מוֹעֵד... ולאחר מכן "וְהִקְרִיב אֶת־הַשְּׂעִיר הַחַיִּי!"

מאיר בזאת רבנו הקדוש בעל "אורחות חיים":

עובדת הישארותו בחיים של "שעיר לעזאזל" עד לגמר עבודות יום הכפורים - **הוראה חשובה יש בה עבור כלל בני ישראל.**

שכן, מהו תפקידו של "שעיר לעזאזל"? תפקיד "שעיר לעזאזל" הינו לשאת עוונותיהם של ישראל אל "ארץ גזרה" ולהידחות יחד עמם לעמקי התהום.

אי לזאת תצווה התורה לנו, כי אותו שעיר הנושא עליו את עוונות בני ישראל יישאר בקיומו עד כלות עבודת הקורבנות.

דבר זה הינו מסמל את המגמה האלוקית המכוונת להשאיר בחיים את השעיר לעזאזל כל כמה זמן שאפשר, בכדי 'שבינתיים' יוכלו עוד ועוד ממעשיהם וכישלונותיהם של ישראל 'להתברר' לטובה. שכן, כל עוד ניתן להציל 'ניצוץ' חי וטוב מעומק לבם של ישראל – הננו מצווים ועומדים לדאוג על ניצוץ זה "לבל יודח ממנו נידח"! למען שאף נקודה טובה בבני ישראל לא תלך לאיבוד לחינם, חס ושלום.

רק עם סיום כלל עבודות היום, לאחר שכבר מוצה כל מאמץ אפשרי על מנת "למשוך" מרשות החיצונים כל נקודה טובה שבישראל כדי להחזירו לגבולות הקדושה – או אז היו משלחים את השעיר לעזאזל "בַּיּוֹם הַשְּׂעִיר לַעֲזָאזֵל" להיות נדחה יחד עם העבירות שהן בלתי ניתנות לתיקון לאבדון עולם.

ללמדנו - עד כמה מצווים ועומדים הננו להשגיח על כל "ניצוץ" מישראל ולפעול למענו ככל שניתן, לבלתי יודח ממנו כל נידח!

("סוד ישרים" ליום הכפורים)

*

וְכָל אָדָם לֹא-יִהְיֶה בְּאֱהֹל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ עַד-צֵאתוֹ (ט"ז, יז)

"וְכָל אָדָם לֹא-יִהְיֶה בְּאֱהֹל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ". וכי "כהן גדול" לאו אדם הוא?! אלא אמר רבי פנחס: בשעה שהיה [כהן גדול] רוח הקודש שרוי עליו, היו פניו בוערות כלפידיים. וזהו שכתוב "כִּי-שָׂפְתַי פָּתַח וְשִׁמְרוֹ-צֵעַת... כִּי מִלֶּאֱדָר ה' צָבָאוֹת הוּא!" (מלאכי ב, ז)

(מדרש ויקרא רבה, פרשת אחרי, פרק כא)

לכאורה הדבר תמוה:

וכי מה עניין "פניו בוערות כלפידים", שבוודאי מהווה מדרגה נשגבה בכהן גדול, להתיר נוכחותו של כהן-גדול באהל מועד חרף היותו "אדם"??

מנהיר רבנו בעל "בית יעקב":

שם התואר "אדם" הינו חל על כל "צורת אדם" שניחן ביכולת "בחירה", המאפיינת את מין "האדם" (=בניגוד למדרגת "מלאך", שהינו כידוע משולל כוח הבחירה). זהו עוצם מעלתו של האדם, שהינו מחונן בכוח "בחירה" לבחור בין רע לטוב, כאשר בקרב מחשבתו מתרוצצות רצונות מנוגדים והוא מחליט מה לרחק ואיזה לקרב, ועל ידי בחירתו הטובה מתעצם ומתגדל "כבוד שמים". אף שעצם העובדה שכלב אדם מצויות גם מחשבות מנוגדות לרצון הבורא, מעמידה את האדם בעמדה נחותה מול המלאך, שכל מהותו הינה רצון השם בטוהרו ותו לא.

בעת כניסתו של כהן הגדול למקום להבת שלהבת של קודש הקדשים, בעיצומה של עבודת יום הכפורים - הייתה מדרגתו של הכהן גדול נוסקת לרמה גבוהה ומופשטת, בקרב לבו חדלו מלפעום מחשבות אדם טבעיים עד כי "היו פניו בוערות כלפידים" - באופן שכל ישותו ומהותו קיבלה צורה של "מלאך עליון משרת"! "אנושיותו" כמו "הושלה" מעליו ולא נשאר בקרבו כלום מתורת "אדם" שבו. כה נתעלה בקדושה של מעלה כמלאך ה' צבאות, ומחשבותיו כמו מאליהן הרעימו בקרבו מאת העליון יתברך, מבלי דעת עצמית כלשהי.

מוסיף רבנו הקדוש:

זהו אשר קבעו רבותינו בספר "זוהר הקדוש" כי מקום "לפני ולפנים" שבאהל מועד הינו כדוגמת "גן עדן", וכשנכנס לשם הכהן ביום הכפורים, היה נכנס במעין "נשמה בלי גוף"³¹. והן הן הדברים!!

מפטיר רבנו בעל "בית יעקב":

זוהי אף הסיבה והטעם לכך, שכהן הגדול ביום המקודש, היה נושא את תפלתו על עם ישראל 'בבית החיצון' לאחר צאתו מן הקודש, ולא בקודש הקדשים עצמו³². ולכאורה שמא עדיף היה אילו נשאה התפילה בדביר עצמו, במקום הקודש והמקדש?

ברם הדבר כך נעשה, לפי שבעת היות הכהן הגדול מצוי ונוכח בבית "קודשי הקדשים" היה בטל ומבוטל לגמרי ממציות "אדם" - כמאמר המדרש לעיל. במצב עליון ונישא כזה, לא היה שייך מצד הכהן כי 'יצמצם' דעתו להביע תפילה ובקשה

³¹ ב"זוהר חדש" פרשת בראשית, דף כד ע"ב.

³² ראו: יומא נב, ב.

שנת תרצ"ד, גר בביתו באוטבוצק אדמו"ר הגאון הקדוש הרבי ר' שמואל שלמה מראדזין, שהיה כידוע חתנו של אחיו הבכור של הרבי ר' שמעון שלום, הוא אדמו"ר הרבי ר' יוסף מאמשינוב זצ"ל, אשר היה מפורסם כאחד מגדולי הדור, ושימש לפני הסתלקות אביו אדמו"ר הרבי ר' מנחם זצ"ל הרב והרבי בעיירה אמשינוב, ואז כבר שימש הרבי ר' יוסף זצ"ל כרב בקהילות גדולות וקדושות וביניהן אוסטרוב מזובייצק, עיר מעטירה מלאה חכמים וסופרים, ששימשו בה לפני כן ברבנות גאונים וצדיקים מפורסמים.

ב.

"יום כפורים זה" נשאר חרות בזיכרוני באופן מיוחד, מפני שביום קדוש זה הטיל עלי אדמו"ר הרבי ר' שמואל שלמה זצ"ל תפקיד מיוחד וקדוש, לשמור על אחד מגדולי הייחוס שגם יחוס עצמי גדול היה לו, עובד השם וצדיק נסתר שהסתופף בצל כ"ק אדמו"ר רבי שמעון שלום מאמשינוב, שמו היה רבי יצחק'ל, מהעיירה זוואלין.

יהודי זה, היה מתהלך בצדי דרכים כאיש פשוט, ורק מעטים שהתבוננו בו בעין פקוחה וחדה, תפסו שלפניהם עובד ה' במסירות נפש בסתר ובהצנע לכת. הוא היה מיוחס גדול, נינו של הרבי ר' בונם מפשיסחא, כי אביו, הרב ר' הרש מרדכי, היה בנו של הרבי ר' אברהם משה מפשיסחא, שהיה בנו וממלא מקומו של הרבי ר' בונם מפשיסחא. ואלו מצד אימו, היה נכד של הסבא קדישא אדמו"ר הרבי ר' יצחק'ל מווארקא, ראש השושלת של אדמו"רי ווארקא, אמשינוב, אלכסנדר וביאלע, ועוד חצרות אדמו"רים שהסתעפו משושלת קדש זו.

אלה שהתבוננו בדרכיו והכירו את קדושתו ורום ערכו, וכאלה היו רבים, רצו להכתירו לרבם ואלופם. אבל הוא סירב, וכל זמן שכוחו היה עמו התפרנס מיגיע כפיו, והיה מתהלך ומטפס לקומות הגבוהות בווארשא למכור יין כשר לקידוש במידה ובמשורה. וכל פעם שהיה בא לרבו האדמו"ר רבי שמעון שלום מאוטבוצק לשבת ומועד, היה אבי הקדוש הי"ד מיעץ לי: "השקף והבט והסתכל היטב היטב, וראה במו עיניך את דרכיו ומעשיו של יהודי יקר וקדוש כזה, ולמד מדרכיו וממעשיו!"

בזיכרוני עדיין חי נעימות זמירותיו, וביום הכפורים היה עובר לפני התיבה אצל הרבי ר' שמעון שלום לתפילת "נעילה", והיינו מתמוגגים מהמתיקות שבפיו, וטעמנו טעם גן עדן מנעימות תפילותיו. לעת זקנה, כשנחלש ולא היה לו כוח להתהלך על רגליו ולהרוויח לחמו כהרגלו, אזי העביר אותו הרבי ר' שמעון'לה לעיר אוטבוצק בקביעות, והקצה לו דירה בביתו שבאוטבוצק, שם ישב על התורה ועל העבודה, כשאדמו"ר הרבי מאמשינוב דואג לפרנסתו.

איני שוכח אותם לילות שבת קודש, כשהיה רבי יצחק'ל יושב ליד שולחנו הטהור של הרבי בשעות המאוחרות כדרך אמשינוב, והרבי היה מכבד אותו לשיר את הזמר "מנוחה ושמחה", והיה שר כל ליל שבת קודש אותו הניגון. כמה נהנינו ממתיקות זמירותיו, ואפילו אבי הקדוש הי"ד, שלא היה מטבעו "בעל מנגן", היה נלהב מניגונו של רבי יצחק'ל, והיה חוזר עליו בבית ליד שולחנו בסעודת שבת קודש.

באותה שנה שאנו מספרים עליה, סוף שנת תרצ"ג ותחילת שנת תרצ"ד - כבר היה רבי יצחק'ל חלש מאד. כשהגיעו הימים הנוראים, הוא היה תחת פיקוח רפואי חמור והיה מרותק למיטתו.

כשהגיע יום הכפורים דהאי שתא, פקדו עליו הרופאים שלא יצום. לפי בקשתו, הורידו את מיטתו של רבי יצחק'ל בערב יום כיפור אל חדר הרבי ר' שמואל שלמה הי"ד, שליד בית המדרש שבו התפללו הרבי עם החסידים (ה"שלום שטוב"), בכדי שיוכל לשמוע ולהתפלל עם הציבור. הרבי ר' שמואל שלמה בעצמו העמיד ליד מיטתו שולחן, חיפש אחר שעון טוב ומדויק והניחו על השולחן שליד המיטה. כמו כן הכין בעצמו במו ידיו הקדושות בערב יום הכפורים, את הכוסית שיחזיק פחות משיעור של כמלוא לוגמיו, חתך בעצמו את העוגה (לֶקְעָךְ) על השולחן לשיעורים של פחות משיעור, ואז פקד עלי למשך כל יום הקדוש להיות ה"שומר" על כך שלא יעברו הזמנים, וכפי שנפסק ב"שולחן ערוך" במקרים כאלה, ולהגיש לחולה ולשים בפיו לטעום ממה שהכין לו. מלבד זאת פקד עלי רבנו זצ"ל שאסתכל בפניו של החולה ולא אגרע עין ממנו משך כל היממה כדי לעקוב אחר מצבו, ובאם ארגיש שינוי כל שהוא, להודיע לו על כך תיכף ומיד.

כמובן שקבלתי עלי את התפקיד בשמחה, לשמש יהודי קדוש עליון בן לקדושי עליון, ומילאתי את המוטל עלי בשלימות כל הלילה וכל היום של יום כפור, ולא זזתי ממקומי אפילו לרגע. ועד היום, כשאני נזכר ביום הכפורים הזה, אני מודה להשם יתברך על שזיכני לשמש איש קדוש וצדיק נשגב כזה, בן לקדושי עליון כאלה, בחודשי חייו האחרונים.

ג.

נחזור ליום הכפורים אשר פתחנו לתאר, מצד אחד שרתי בנאמנות במשך כל היום הקדוש את רבי יצחק'ל זצ"ל. ומצד אחר, הקשבנו שנינו, הזקן והחולה הקדוש, ואבדל לחיים טובים, כותב השורות האלה (ז"ל) משמשו - לתפילות היום שבקעו דרך דלת בית המדרש הפתוח, והתפללנו יחד עם כל הציבור.

לפני התיבה עברו שליחי הציבור הקבועים אצל רבותינו הקדושים אדמו"רי ראדזין: ל"כל נדרי" ו"שחרית" עבר לפני התיבה הרב החסיד רבי שלמה

האלברשטאט מלובלין. הוא היה ראש הקהילה היהודית הגדולה והחשובה בעיר לובלין, וכן מזכיר ומנהל הישיבה הקדושה "חכמי לובלין", בראשות הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל הרב של העיר, שהוא היה גם יד ימינו. רבי שלמה היה תלמיד חכם גדול בעצמו, מרביץ תורה בעירו, פה מפיק מרגליות, מהאישים המפורסמים ועסקן דגול וגדול, ומבחירי חסידי ראדזין.

לתפילת מוסף היה עובר לפני התיבה החסיד הקשיש רבי ישראל'קע סטוֹצְקָר, שעוד זכה להסתופף בצילו של כ"ק אדמו"ר הגאון הקדוש ה"בית יעקב" מאיזביצא, והיה עוד עובר לפני התיבה בימים נוראים אצל כ"ק אדמו"ר הגה"ק בעל "תפארת יוסף" זצוק"ל. זכיתי עוד לשמוע את נעימות תפילותיהם של הרב החסיד הגאון הצדיק רבי אהרן ארליך מז'ליכוב (שנקרא בפי החסידים "רבי אהרן ז'ליחובר"), מגדולי החסידים. וכשהוא הוכתר לעת זקנותו לרב בעיר מארקישוב, מילא מקומו כבעל מוספים ונעילה אצל הרבי זצ"ל, החסיד הישיש רבי אברהמ'לה פשוט, מגדולי עשירי ווארשא. גם החסידים הנזכרים, היו עוד מחסידי רבנו ה"בית יעקב" זצוק"ל.

כאלה היו שליחי הציבור אצל רבותינו אדמו"רי איזביצא וראדזין זצוק"ל: גדולים בתורתם, במעשיהם ובענוותנותם. לא חזנים היו ולא סלסלו בקולם, אלא התרפסו כביכול לפני ריבון העולמים מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא למען שולחיהם, כאילו אין להם משלהם כלום. וזכורני: כשניגש רבי שלמה'לה האלברשטאט, הבעל תפלה, לפני אדמו"ר הקדוש בעל ה"תפארת יוסף", לפני התחלת תפילות הימים הנוראים לקראת אמירת הסליחות הראשונות ("די עֶרְשֶׁטע סְלִיחוֹת") כדי להתברך מפיו הקדוש, אמר לו רבנו ה"תפארת יוסף" בזה הלשון: "יהי רצון שתהיה ציר נאמן לשולחך!" זה היה לשון הרבי זצוק"ל אליו.

וכשהיינו מאזינים לתפילותיהם, כשהוציאו מפיותיהם מלות הפיוטים ותפילות הימים הנוראים, הבינו כולם שהתפילות יוצאות מלב נשבר ונדכה, וחודרים לליבות השומעים עמוק, וכל הלבבות התמזגו ללב אחד כאיש אחד.

לא הרגשנו דוחק, על אף שהצפיפות הייתה גדולה. אבי החסיד הקדוש הי"ד היה רגיל לומר: "אם אני יכול לכרוע בתפילות הימים הנוראים כדין (עד שיתפקקו חוליותי)", אינני מרגיש טעם טוב בתפילותיי!" וזה היה כי תמיד היה מסתופף בימים קדושים אלה בצל רבותינו הקדושים זי"ע, והצפיפות הייתה גדולה בתוך קהל גדול של עם ועדה. וכשהגענו לכריעות בתפילות "שמונה עשרה", הייתי צריך להסתפק בנענוע קל של הראש, אחרת הייתי צריך לדחוף את החסיד העומד מאחוריי ומלפניי. והרי אחד מדרכי המוסר והחסידות שלמדנו אצל רבותינו הקדושים זי"ע היה, שלא להתחסד על חשבון הזולת, ולהיזהר

פנינים והנהגות קודש

בחצרות רבותינו הקדושים זי"ע – ביום הכפורים

ערב יום כיפור

- א. כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל, נהג ללבוש בגדי שיראין של שבת בערב היום הקדוש, החל מחצות היום ואילך (כולל בסעודה הראשונה).
- ב. רבותינו הקדושים זי"ע, נהגו לערוך שלחנם המהור בערב יום הכפורים, והשמיעו ברבים מדברות קדשם מענייני מעלי יומא דכפורי. (=עיקר דברי התורה שנשארו מפי קדשם על יום הקדוש, מקורם בערב יום הכפורים).
- ג. כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצוק"ל, ערך בערב יום הכפורים שתי סעודות: האחת, לאחר הצות היום וקודם תפילת המנחה, בסעודה זו הגישו מאכל דגים, כנזכר בטור ובפוסקים. וכן אכלו מבשר שחיטת הכפרות של ליל אמש, שהוכשר והומלח בביתו נאווה קודש. השנית, לאחר תפילת המנחה וטהרת הטבילה במקווה של ערב יום הקדוש, שאז הסבו לאכילת "סעודה המפסקת".
- ד. במהלך סעודת היום, ישב כ"ק מרן בפנים מאירות, והיה משמיע דברי תורה מענייני היום הקדוש לאדוננו. וניכר היה על זיו פני קדשו גודל ההתכוננות לקדושת היום. במשך זמן סעודה המפסקת, רבים היו מחסידי אנ"ש ומתפללי בית המדרש, וכן מקרובים ורחוקים, שעלו ובאו לביתו להתברך מפי קדשו, או שחילו פני מרן במכשיר הטלפון, עד שבקושי גדול עלה בידי מרן לאכול "כשיעור אכילת פרס" בשעה מאוחרת, ולטעום כדין מסעודת היום.
- מכל מקום היה כ"ק מרן מושיב מכשיר הטלפון בחוט ארוך ומחזיקו בסמוך למקום מושבו במשך רוב זמן הסעודה, בכדי להיות מוכן בכל עת נדרשת לברך את ישראל ולהאציל מברכות פי קדשו. מעולם לא השיב פני איש ריקם, כולל רבים שצלצלו לביתו נאווה קודש ממקומות קרובים ורחוקים וגם מארצות חו"ל, כמעט מבלי הפסק של רגע עד קרוב לרגע אחרון ממש, מאנשים מקצוי תבל המקושרים בלב ונפש רבות בשנים. לכולם השיב מרן בנפש חפצה ובברכות ואיחולים מקירות ליבו המהור, לב אוהבן של ישראל.
- ה. בגמר כל אלה היה כ"ק מרן מתלבש "הקיטל" שלו, ומתעטף בטלית של ימים טובים, שעליה מוטלים היו ציצית עם 'הכנף פתיל תכלת' שנצבע עוד למן השנים שבטרם החורבן.

אגב, מרן זצוק"ל היה מקפיד בלבשו ה"קיטל", שהיה לובשו תמיד על גבי המעיל העליון הנקרא 'בעקיטשע' [ולא במקומו!], ועליו היה חוגר הגארטיל.

[יש לציין, כי בראדיון שבפולין לא נהגו רוב החסידים בלבישת "קיטל" ביום הכפורים, כמנהגם מלפנים של חריפי חסידי קאצק ויוצאי בית מדרשם [חוץ מבעלי התפילה]. רק רבותינו הקדושים זי"ע בעצמם, היו לובשים בגד לבן (ולא קיטל) שהיה כמין "קפטן" מבריק עשוי משי לבן, שאותו היו לובשים רבותינו כידוע אף במהלך "ליל הסדר". אולם כ"ק מרן מוהרא"י זצ"ל נהג בעצמו כמנהג אבותיו האדמו"רים הקדושים זי"ע מבית ראדומסק-קרימילוב ולבש "קיטל", כפי מנהג הפשוט המובא בדברי רמ"א בהלכות יום הכפורים, וכן נהגו כל יוצאי חלציו].

ו. אחר כל זאת, ניגש מרן בדחילו ורחימו לברך את 'ברכת הבנים' לצאצאיו ובני משפחתו, מתוך התרגשות עצורה והנחת ידיו המהורות על המתברכים, תוך שהוא מאציל תפילתו ומאחל מברכות פי קדשו, לעלייה בתורה וביראת שמים ולהצלחה ונשיאות חן בכל העניינים, ולשנה טובה ומבורכת, בזריזות רבה באופן של 'מועט המוחזק את המרובה', כדי שלא לעכב עם קדוש בכניסת חג הקדוש ו"כל נדרי".

ז. לא ראינו לכ"ק מרן זצוק"ל, שיאמר "תפלה זכה" הנדפסת במחזורים קודם "כל נדרי".

ח. אמת מה נהדר היה מראה "כהן" כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל, בעת הופעתו בפתח דלת הכניסה מביתו נאוה קודש לבית המדרש, מלובש בקיטל ועטוף בטליתו, ולראשו חבוש פאר "הספודיק" מעל תואר פני קדשו כדרכו בקודש, כאשר ארשת טהרה וקדושה נסוכה על קלפתר פניו, וכל ישותו כמלאך משרת. כאשר ניגש בצעדים מדודים לעבר כיסא מושבו, ומושיט ידו הקדושה לברכת השנים לכל הנעמדים בדרכו.

אשרי עין ראתה אלה!

"יום הקדוש"

ט. תפילת השחר נפתחה בשיר הכבוד "אנעים זמירות", באמירת חזן וקהל. לאחריו, אמירת "אדון עולם", בנעימה המקובלת בימים הנוראים באמירת מלה במלה, ואחר כך אמירת "ברכות השחר" עד "ברייתא דרבי ישמעאל" וקדיש דרבנן.

י. "פסוקי דזמרה" ציווה מרן זצוק"ל לש"ץ שיאמר במתינות יתירה, וימתין עליו בכל פרק ופרק, אף שלא נהג כן בכל ימות השנה. וכך נהג עצמו במשך כל הימים הנוראים.

יא. בעת "חזרת הש"ץ" ופיוטי התפילות של שחרית ומוסף, היה כ"ק מרן זצ"ל עומד על רגליו במשך כל הזמן – זאת כמעט עד לשנותיו האחרונות ממש.

יב. "סדר העבודה" שבתפילת מוסף, היו אומרים ב"חצר הקודש" בראדזין לפי סדר הנדפס במחזורים הנקרא "אֶתָּה פּוֹנֵנָת", אשר ייסד לפי המסורה יוסי בן יוסי בהן גדול, ובו מפורט כל סדר העבודה בפרטות ובלשון קלה ומוכנת, וכן נהגו לאמרו ברוב חצרות האדמו"רים ושאר מתפללי "נוסח ספרד".

זאת בניגוד למנהג אשכנז וכן מקצת מחצרות הקודש, שנהגו לומר סדר העבודה הקצר שנדפס במחזורים המתחיל "אֲמִיץ כּוּחַ", אשר נתחבר מאת אחד מקדמוני הראשונים והפייטנים, רבנו משולם בן רבנו קלמן מלוקא. סדר "אמיץ כוח" האמור נתחבר בסגנון קצר, ובלשון פייטנית ומורכבת כדרך הפייטנים, ואין כלול בו כל סדרי העבודה. סדר שכאמור נתקבל לאמרו בקרב קהילות אשכנז ויוצאי מדינות ליטא.

[בספר "ימות עולם" (אמשינוב) מובא (עמ' קנו):

"בקוצק" אמרו בתפילת יום הכפורים את סדר הפיוט "אמיץ כוח" [כמנהג אשכנז]. והגיב הרה"ק רבי שמואל שלמה מראדזין (גיסו של מרן זי"ע מאמשינאו), שהחסיד ר' הערש פאָרציווֹטער (ששימש "כבעל תפילה" בקוצק) היה לו 'ניגון טוב' [=א גוטע ניגון] על כך. ולכן אמר "אמיץ כוח" כשמסר מרן זי"ע [רבי איציקל מאמשינאו] את דברי גיסו לאביו מרן מהר"י, נענה מרן מהר"י ואמר: "עם איז סתם אַ ראָדִינֶטער מעשה! אין קוצק האָט מען מדייק געווען אויף יעדע ווארט און אות פון תפילה!" [=זהו מעשייה ראדזינית בעלמא! בקוצק היו מדייקים על כל מלה ואות של התפילה!] (=ע"כ)

אכן לפי הנמסר בספר "זילקט יוסף" להגה"ה רבי יוסף מנדלקרן ז"ל מאוסטרובה, תלמידו של הרה"צ הנודע משיירי חסידי קאצק רבי בנציון אוסטרובר זצ"ל, אפשר ששני הדברים היה בהם מידה ידועה של אמת ו"מר אמר הדא.. ולא פליגי". לפי שכך מובא בספר "זילקט יוסף" הנ"ל (עמ' ס"ז) בזה הלשון:

"גם סיפר (=הה"ג ר' בנציון זצ"ל), אשר "בקאצק" בנוסח "סדר העבודה" ליום הכפורים, אמרו פעם אחת "אמיץ כוח" (כנוסח אשכנז), "ע"כ.

הרי שרק 'בפעם אחת' מסיימת אמרו כן, ולזאת הפעם כנראה הייתה הכוונה כשסיפרו על אמירת נוסח הנ"ל בקוצק, בעוד שכשאר השנים באמת אמרו אף

בקוצק כמנהג העולם וכרוב הצרות החסידים "אתה כוננת". [=ואולי שהעיד רב"צ רק על אותה פעם שנכח שם ביום הכפורים, ואז ראו עיניו שאמרו כן]

אלא שבניגוד לאמור, בספר "שארית יצחק" שיצא לאור מאדמו"ר הגה"ק רבי יצחק זליג מורגנשטרן מסוקולוב, שם מובא (עמ' קיח) כי "בסדר העבודה, הורה [הרבי מסוקולוב, שהיה כידוע נצר מגזע קאצק] לומר "אמיץ כוח", כמנהג קאצק", ע"כ.

וכן מובא בספר החשוב "אוצר מנהגי חב"ד" להרב יהושע מונדשיין ז"ל (אלול-תשרי, עמ' רכה): "אך מצינו גם קהלי חסידים אומרי "אמיץ כוח" כ"נוסח אשכנז": ... והאדמו"רים לבית קאצק (=סוקולוב, פילוב, סוכטשוב, וכו'). וזה לכאורה "מעשה לסתור".

בקשר לדברי מרן אדמו"ר רש"ש זי"ע, אודות 'ניגון' שהיה כנראה לחסיד בעל התפלה בקאצק ר' הערש פארציווער ז"ל - ידוע בקרב החסידים כי ר' הערש הנ"ל היה חסיד 'בעל מדרגה' שהסתופף בנעוריו בצל הרה"צ רבי יוסל ממורטשיין בנו של הרבי הקדוש מלובלין זי"ע, ומשם הגיע לפשיסחא והסתופף בצלו של הרה"ק הרבי ר' בונם ז"ל במשך כל שנות הנהגתו, וכן בשנות קאצק, ובעל חידושי הרי"מ, ועד גיל מופלג אצל בעל "שפת אמת". אפשר שדברי מרן זי"ע נאמרו בהקשר למאורע הידוע שסופר בפי חסידים מימי "קאצק", שכאשר בא פעם החסיד ר' הירש פארציווער הנ"ל וסיפר לרבי אודות שריפה שפרצה בביתו, השיבו הרבי: שזה מפני שהאריך וסלסל ב"ונתנה תוקף" במלים "ומי באש" ... (=שיח שרפי קודש"). כידוע שהרבי מקוצק לא סבל אריכות של החזנים, ואכן מובא שם, כי לפעמים היה נשמע קולו של המשמש קורא לעבר ר' הירש: "הירש, מקצר!... ועל כן כביכול תלה זאת מרן זי"ע בניגון של ר' הערש. וד"ל.

יג. בעת "תפלת נעילה" בחצר מרן אדמו"ר בעל "אורחות חיים" זי"ע, היה למרן הקדוש זי"ע מנהג "חזקה" בפתיחת הארון במשך "תפלת נעילה".

יד. אצל כ"ק מרן מוהרא"י זצ"ל, נהגו לדקדק לתקוע בתפלת "נעילה" בזמן יציאת הצום (=ולא מקודם, בזמן צאת החג, מפני שכנים שומרי מסורת שלא נמנו כל הימים על שומרי תומ"צ, ששברו את הצום עם הישמע התקיעה שבגמר 'נעילה').

נאצל רבותינו הקדושים זי"ע בראדזין שבפולין, אף שלא דקדקו בדרך כלל בתחילת זמני התפילות, מכל מקום דקדקו במוצאי צום יום כפור לסיים בזמן. מלבד בשנתיים האחרונות במחיצת כ"ק מרן אדמו"ר רש"ש הי"ד, כאשר הרבי יצא לתפלת "מוסף" בשעה מאוחרת מאד.

כך אנו קוראים באגרת מתאריך 'יום ה' נח תרצ"ו ראדזין, שנשלחה לא"י לידי הרה"ח ר' אהרן בראנדוויןמאן ז"ל, גבאי ומייסד של שטיבל הראשון

דראדזין בעיר תל אביב, מאת הכותב הרה"ח ר' יעקב צוקער ז"ל מראדזין, נאמן ביתו של כ"ק מרן רש"ש זצ"ל:

"לאשר הנני יודע כי הנכם צמאים לשמוע איזה דבר מפה, אוכל להודיעכם כי ההנהגה היא כעת גבוה מאד בל"א "זייער שאַרף". ביום כיפור העבר, הופיע מרן שליט"א לבית המדרש לתפילת המוספין בערך רבע שעה קודם שקיעת החמה, ואף התפילה בלחש של מוסף כבר התפללנו לאור העלעקטריע" [=חשמל].. (=ע"כ)

טו. במוצאי יום כיפור, לאחר "קידוש לבנה", היה מרן זצ"ל עורך בביתו סדר "הבדלה" בנוכחות המקורבים ובעלי התפלה, בנוסף לבני הבית, ונפרדים היו בשמחה ובטוב לבב, בבחינת בת קול שיוצאת ואומרת לאדם במוצאי יום הכפורים "לך אכל בשמחה לחמך. פי כָּבֵר רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת־מַעֲשֵׂיךָ"³³!

טז. בראדזין שבפולין, נהגו רבותינו זי"ע לערוך שלחנם הטחור במוצאי יום הקדוש, ובו השמיעו ממדברות קדשם [מדברי תורתם שנאמרו בשלחן הטחור, נדפס "סוד ישרים" למוצאי יום כיפור, וכן "תפארת יוסף" כנ"ל].

יז. מרן זצ"ל נוהג היה להדר במוצאי החג הקדוש, לראות מה צריכה הסוכה, וברוב פעמים אף הורידו את הגג שעל גבי הסוכה, כהכנה רבה למצווה, וכפי שמובא מזה בשלחן ערוך (אורח חיים, סוף סימן תרכ"ד).

כ"ק מרן אדמו"ר צוק"ל עורך "הבדלה" במוצאי יום כיפור בביתו נאווה קודש

³³ על פי מדרש קהלת רבה (ט, ג): "וביום הכפורים מתענין כולן.. והקב"ה מוחל להם את הכול. יצתה בת קול ואומרת להם, לך אכל בשמחה לחמך' וגו'. ובתוס' יומא (פז:): כתבו, שהבת קול יוצאת במוצאי יום הכפורים.

מעשה רב

הצלת נפשות – ביום הכיפורים

היה זה ביום הכיפורים, בשנת תר"ף, והימים ימי מלחמת פולין-רוסיה (=בשלהי שנות מלחמת העולם הראשונה).

הרב הגאון רבי משה-אליהו הלפרין, מגדולי התורה בלודז' וציר בסיים הפולני, חסיד ראדזין בלב ונפש הבטל ודבוק אל מורו ורבו מרן אדמו"ר בעל "תפארת יוסף" זצ"ל ואינו עושה שום צעד בלעדי עצת קדשו - התפלל תפילת יום הכיפורים במחיצת רבו הקדוש מראדזין, בבית המדרש שבביתו ברחוב 'טווארדה' 10 שבוורשה.

בעת התפילה התפרצה לפתע אישה לבית הכנסת, ובככי מר סיפרה, כי בנה - המשרת כחייל בצבא הפולני - עזב אותו בוקר את המחנה, כדי למצוא בית כנסת לתפילת היום. הוא נתפס, הועמד למשפט בפני 'בית-דין-שדה' - ונידון למוות ר"ל בעוון "עריקה" מהצבא.

מיד ציווה הרבי על רבי משה-אליהו הלפרין לחוש להצלתו של הצעיר. ואכן, רבי משה-אלי' עזב מיד את בית הכנסת של הרבי, מיהר ותפס כרכרה, ונסע בעיצומו של יום הישר למפקד העליון של צבא פולין 'המרשל פילסודסקי' (אחר כך הפך לנשיא המדינה הפולנית המתחדשת). לאחר שיחה נרגשת, הצליח לשכנעו בצדקת טענותיו. לעיניו התקשר המפקד טלפונית עם בית הדין הצבאי, וביטל את גזר הדין.

הגנרל פילסודסקי השתומם אז מהופעתו הפתאומית של רבי משה-אליהו למען הצלת החייל היהודי האלמוני, ואמר לו:

"הרי יחד עם החייל היהודי, נידונו למוות גם שני חיילים פולנים, אבל אף "כומר" לא הגיע אלי לבקש למענם...!"

(הרב אהרן סורסקי הי"ו, "דמויות הוד", כרך שלישי, עמ' רלה)

"ביקור חולים" – בערב יום הכיפורים

אהבת ישראל עזה פיעמה כידוע בליבו של כ"ק מרן אדמו"ר הרה"צ רבי אברהם ישכר זצ"ל, ואוזן שומעת הייתה לו לכל אחד ואחד שפנה אליו, כאשר כל אחד יצא מפני קדשו בפנים מאוששות, טעוני חיזוק ועצה טובה.

פעם ביקש כ"ק מרן זצ"ל, בעיצומו של יום "ערב יום הכיפורים", לנסוע לבית החולים "תל השומר" על מנת לבקר יהודי חולה.

בהגיע הרכב שבו נסע האדמו"ר לכניסה אל בית-החולים, התעקש השומר לבלתי הכנס את האדמו"ר, בטענה כי אין זה עתה "זמן ביקור", וכי החולה גם בלאו הכי הינו שקוע 'בתרדמת'. ברם כ"ק מרן זצ"ל, כדרכו בקודש במקרים כאלה, הפציר בו ולא וויתר. הרבי הסביר לשומר את דבר חשיבות הביקור, ולאחר מאמץ הצליח והגיע אל מיטת החולה.

נטל כ"ק מרן מוהרא"י זצ"ל את ידו של החולה, ולחש על אוזנו לאמור: "דע לך, כי באתי עד הנה, בשביל לברכך בברכת 'גמר חתימה טובה'!" – אמר הרבי. אולם החולה לא הגיב. שוב ושוב חזר הרבי על הדברים.

והנה, לפתע התרחש הפלא: האיש שעד הנה נראה היה מצוי יותר "בעולם הבא", פקח עיניו העצומות, ניעור לחיים וחזר להכרה!

הרופאים שהוזעקו למיטת החולה, לא האמינו למראה עיניהם! ויהי לנס!

"שלום בית" – בערב יום הכיפורים

שוב מעשה באחד מבאי בית מדרשו הקבועים של הרבי, איש קשה יום ומר נפש, אשר מידי פעם בפעם היה שופך מרי שיחו לפני כ"ק מרן הרבי זצ"ל, על שלום ביתו כי רחוק ממשכנו, כי אשתו קשת רוח הייתה, שכורה בלב ובנפש.

ויהי היום, וערב יום הכיפורים היה. והנה כבר נסתיימה בבית המדרש תפילת "מנחה" של ערב יום כיפור, הקהל כבר הלך והתפזר איש איש לביתו, אולם איש אחד נשאר בבית המדרש לבדו, יושב במקומו ואינו קם ללכת.

ניגש אליו הרבי ושאלו:

"מה לך, כי אינך הולך לביתך, לסעוד "סעודה המפסקת" כמנהגם של ישראל?..."

תיכף התחוויר לרבי, כי יהודי קשה יום זה "חושך ואפילה" בביתו, אשתו קנטרה אותו עד למעלה ראש, וכמעט נתגרש מביתו בבושת פנים, בעיצומו של ערב יום הקדוש. לא נותרה ברירה ביד הלה, והוא חישב בדעתו - יישאר כאן בבית המדרש, ויתחיל כבר מעתה באמירת "תפילה זכה", בלב נשבר ונדכה כאשר דמעות חונקות את גרונו...

אולם לא כן חישב הרבי.

תיכף ציווה הרבי בביתו, והרבנית [ע"ה] הכינה וארזה עבור היהודי "צידה לדרך" בדמות "סעודה המפסקת", ונתנו בידי היהודי הלז. אולם בכך לא אמר הרבי די, ומצא "רכב" שהביאו ליהודי אל ביתו, ולא זו משם הרבי עד שהצליח בתבונתו להרגיע את הרוחות ולהשיב את השלום בית שהופר על כנו, על מנת שיהודי יוכל להיכנס ל"יום הקדוש" כשדעתו מיושבת עליו ורוחו שקטה.

רק לאחר מכן מיהר הרבי חזרה לביתו נאווה קודש, כדי להספיק בעצמו את "הסעודה המפסקת" שלפני כניסת יום הכיפורים...!

זכותו הגדולה של הרבי זצ"ל תגן עלינו ועל כל ישראל להתברך בשנה טובה ומתוקה!

בברכת

ג מ ר ח ת י מ ה ט ו ב ה !

ופתקה טבא

כ"ק מרן זצוק"ל במוצאי יום הכפורים ב"קידוש לבנה"

"כִּי-בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם, לְפָנַי ה' תְּטַהֲרוּ!"

"אֲשִׁירְכֶם יִשְׂרָאֵל, לְפָנַי מִי אַתֶּם מְטַהֲרִים, מִי מְטַהֵר אֶתְכֶם, אֲבִיכֶם שְׁבִשְׁמַיִם!"

©

כל הזכויות שמורות
להוצאת "תפארת ראדזין"